

Türk Çocuk Edebiyatında “Kanon” ve “Kanonlaşma Süreci”

Hikmet ASUTAY*

Türk çocuk yazınında kanon kavramına girmeden önce belli bir terminoloji çalışması da yapmak gerekir. Alman yazın biliminde “edebiyatta kanon” deyince ölçüt, baş örnek, kurallar düzeni gibi anlamlar anlaşılır (Best 2004: 266). Yazın bilimci Otto Best bu tanımdan yola çıkarak Alman edebiyatının belli dönemleri için belli başlı yazar ve eserler bütünü, örneğin Alman edebiyatının kanonları olduğunu belirtir. Ya da trajedyaya deyince Sophokles, Eurypides isimlerinin sayılabileceği gibi.

Tarihsel anlamda da bakıldığında kanonlaşma süreçlerinin Batı’da Hristiyanlık geleneği içerisinde kutsal kitaplarla birlikte başladığı da görülür (örn. “Johanna’ya göre” derken...). Edebiyat tarihi içerisindeki kanonlaşma süreci de Orta Çağ döneminden başlamak üzere belli dönemsel kanonları içermektedir. Şövalye romanları belli bir kanon iken, Latince yazılan ve Hristiyanlık odaklı yazın da ayrı bir kanon olarak gelişmiş, bunların dışında kalan yazın ürünleri ise “belles letters” adıyla anılan günümüzde “Belletristik” olarak bilinen ve uvertür, ucuz, eğlencelik olarak nitelendirilen yazın türüdür. Çocuk ve gençlik yazını da uzun zaman boyunca “Belletristik” adı altında anılmış, düzeyli bir edebiyat türü olarak görülmemiştir.

Ancak yirminci yüzyılda çocuk ve gençliğe verilen önemin artmasıyla, bu alanda basılan ürünlerin artması sonucu ayrı bir tür hâline gelen çocuk ve gençlik yazını, seksenli yıllarda kanonlaşma sürecine de girmiştir. Bu kanonlaşma süreci Almanya’da çocuk edebiyatının tarihinin yazılması süreci idi.

Türk çocuk yazınında ise ilk kez bir “kanon” kavramının irdelendiğine, tartışıldığına tanık olmaktadır. Bu da şunu göstermektedir: Bu alanda yapılan bilimsel çalışmalar (özellikle doksanlı yıllardan bu yana) belli bir birikim oluşturmuştur ve artık doğal olarak bir kanonlaşma sürecine girilecektir. Bu da ne demektir; Türk çocuk edebiyatı tarihi, Türk çocuk yazın bilimi, Türk gençlik yazın bilimi gibi adlarla anılan kanonlar oluşacaktır. Ayrıca yazın-tarihsel kanon çalışmaları da oluşacaktır, örneğin “Tanzimat dönemi çocuk edebiyatı”, ya da “Cumhuriyet dönemi çocuk edebiyatı” gibi. Her bir dönem de, kendi içinde kendi özelliklerini bulduğu belli başlı eserlerle temsil edecektir. İşte bu da bir kanon olacaktır.

Yazın tarihi benzeri kanonlaşma süreci Türk çocuk edebiyatında türler arasında da gereklidir. Örneğin, polisiye, fantastik, macera, bilim kurgu deyince her bir türe ilişkin belli başlı örnek yazar ve eserleri gündeme gelmeli ve her bir eser ait olduğu türü temsil etmelidir gibi. Tüm bu çalışmalar elbette üniversitelerde yüksek lisans ve doktora çalışmaları düzeyinde yapılabilirse, bu alandaki boşluklar doldurulabilecektir. Tabii yalnızca kurum olarak üniversiteler değil, ilgili edebiyatın araştırmacıları, yayıncıları, yazar - çizerleriyle de bir araya gelmesi gerekmektedir. Her biri birbirini besleyen unsurlardır. Bu anlamda “çocuk ve gençlik yazını” alanında yapılan pek çok bilimsel ya da diğer toplantıların çok büyük bir işlevi ortaya çıkmaktadır.

* Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Alman Dili Eğitimi Öğretim Üyesi.